Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Hubert Worobiej
Zastępca Dyrektora
Departamentu Ochrony Zbiorowych Interesów Konsumentów

Warszawa, 17 czerwca 2021 r.

DOZIK-1.071.7.2021.MBM

Pan
Mirosław Wróblewski

Dyrektor Zespołu
Prawa Konstytucyjnego,
Międzynarodowego
i Europejskiego

Biuro Rzecznika Praw
Obywatelskich

Szanowny Panie Dyrektorze,

w odpowiedzi na Pana pismo z 11 maja br. (sygn. sprawy VII.7037.50.2021.AT) dotyczące sposobu realizacji umów zawartych między przedsiębiorcami prowadzącymi żłobki i przedszkola niepubliczne a rodzicami korzystającymi z ich usług, w związku z ograniczeniami funkcjonowania tych placówek z powodu pandemii COVID-19 uprzejmie przekazuję następujące informacje.

Na wstępie należy wskazać, że stanowisko Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej jako UOKiK) dotyczące pobierania przez przedsiębiorców opłat w związku z zamknięciem żłobków z powodu pandemii zostało zamieszczone na stronie internetowej UOKiK (w zakładce Porady konsumenckie – Koronawirus – pytania i odpowiedzi)[1]. Stanowisko to odnosi się zarówno do żłobków, jak i przedszkoli niepublicznych.

W stanowisku tym wskazano: „Niewątpliwie sytuacja związana z ogłoszonym stanem zagrożenia epidemicznego lub stanem epidemii jest nadzwyczajna. Nie ma w tym ani winy przedsiębiorców, ani rodziców, Strony umowy nie mogły takich okoliczności przewidzieć, kształtując umowy. Dlatego należy sięgnąć do uregulowań kodeksu cywilnego i przyjąć, że mogło dojść do nadzwyczajnej zmiany okoliczności (tzw. klauzula rebus sic stantibus zawarta w art. 3571 § 1 k.c.) lub do częściowej następczej niemożliwości świadczenia (art. 495 § 2 k.c.). Pierwsza z tych instytucji przewiduje możliwość oznaczenia nowego sposobu wykonania zobowiązania, wysokości świadczenia lub nawet rozwiązania umowy. Druga wiąże się z obowiązkiem zwrotu, zgodnie z przepisami o bezpodstawnym wzbogaceniu, uiszczonej opłaty za czas niemożliwości świadczenia usługi oraz z niemożnością żądania opłat za kolejne okresy, w których świadczenie nie jest wykonywane.

[1] https://www.uokik.gov.pl/faq_koronawirus_uslugi_edukacyjne.php#faq3904

Ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej spoczywa na przedsiębiorcy, który nie powinien obciążać nim wyłącznie albo prawie wyłącznie konsumenta. Dlatego niedopuszczalne byłoby pobieranie czesnego w pełnej wysokości za czas, kiedy dzieci w ogóle nie przebywały w placówce. Tak samo niesprawiedliwa byłaby tylko symboliczna obniżka czesnego (choć każdy przypadek należy oceniać indywidualnie). Konsumenci mogliby ewentualnie pokryć uzasadnione koszty, jakie poniosła placówka, które były niezbędne do zapewnienia ciągłości jej funkcjonowania (np. opłaty za wykorzystywany lokal, wynagrodzenie pracowników itp.) Niewątpliwie nie powinny być natomiast pobrane opłaty za wyżywienie i za zajęcia dodatkowe.

UOKiK stoi na stanowisku, że obie strony umowy powinny starać się wypracować rozwiązanie dostosowane do trudnej dla wszystkich sytuacji. Powinny porozumieć się, jak rozliczyć koszty czesnego za okres, w którym dzieci nie chodziły do placówek. Trzeba przy tym uwzględnić, że z jednej strony opiekę nad dziećmi w tym czasie sprawowali rodzice, z drugiej że placówka musiała być utrzymywana, by dzieci mogły do niej wrócić. Negocjacje należałoby zacząć od analizy umowy, aby sprawdzić, co wchodzi w skład czesnego. Punktem wyjścia może być również przedstawienie przez właściciela placówki rzeczywistych kosztów, jakie poniósł mimo nieobecności w niej dzieci, a których poniesienie skutkowałoby dla niego rażącą stratą.

Jeśli strony nie dojdą do porozumienia, każda z nich ma prawo odstąpić od umowy. W razie potrzeby warto skorzystać z mediacji. Konsumenci mogą też skorzystać z bezpłatnej pomocy prawnej, np. rzeczników konsumentów. Ostatecznie spór może rozstrzygnąć sąd."

Odnosząc się do skarg otrzymywanych przez UOKiK dotyczących ww. problemu pragnę wskazać, że do UOKiK wpłynęło dotychczas około 50 tego rodzaju skarg.

Po dokonaniu analizy przekazanych przez konsumentów w skargach informacji Prezes UOKiK skierował dotychczas [na podstawie art. 49a ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2021 r. poz. 275)] wystąpienia do pięciu przedsiębiorców prowadzących żłobki lub przedszkola niepubliczne. Na podstawie zebranych danych zweryfikowano stosowane przez przedsiębiorców wzorce umów. Dwóch przedsiębiorców dostosowało wzorce umów zgodnie z uwagami Prezesa UOKiK. Trzy pozostałe sprawy są w toku. W przypadku zaistnienia w przedmiotowych sprawach przesłanek wskazujących na stosowanie przez przedsiębiorców praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów lub stosowanie niedozwolonych postanowień umownych, zostaną podjęte stosowne działania, w ramach ustawowych kompetencji Prezesa UOKiK, mające na celu wyeliminowanie naruszeń.

Wyrażam nadzieję, że powyższe informacje okażą się pomocne.

Z poważaniem,

Zastępca Dyrektora/podpisano elektronicznie/
z up. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Zastępca Dyrektora Departamentu Ochrony Zbiorowych Interesów Konsumentów UOKiK
Hubert Worobiej
Departamentu Ochrony Zbiorowych Interesów Konsumentów
/podpisano elektronicznie/

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
pl. Powstańców Warszawy 1 < 00-950 Warszawa

tel. +48 22 556 04 24 < faks +48 22 556 04 58
dozik@uokik.gov.pl < **www.uokik.gov.pl**